

Priljubeno 25-03-2026
 Kl. ozn. 643-03/26-03/4
 Ur. br. 111-01-26-001
 Org. jed. 01

Sveučilište u Rijeci • University of Rijeka

Trg braće Mažuranića 10 • 51 000 Rijeka • Croatia

T: (051) 406-500 • F: (051) 216-671; 216-091

W: www.uniri.hr • E: ured@uniri.hr

2. PRIJAVA TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

Opći podaci i kontakt doktoranda/doktorandice	
Titula, ime i prezime doktoranda/doktorandice	Anja Tkalčević, univ.spec.oec.
Nositelj/Nositelji studija	SVEUČILIŠTE U RIJECI, EKONOMSKI FAKULTET
Naziv studija	Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij ekonomije i poslovne ekonomije
Matični broj doktoranda/doktorandice	291/24
Ime i prezime majke i/ili oca	
Datum i mjesto rođenja	
Adresa	
Fiksni telefon/ mobilni telefon	
E-pošta	
ŽIVOTOPIS DOKTORANDA/DOKTORANDICE	
<p>Anja Tkalčević preddiplomski studij završila je na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa, gdje je također završila MBA studij iz kvantitativnih financija. Trenutačno pohađa doktorski studij na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Radila je kao asistentica na Katedri za ekonomiju i matematiku na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa, a od 2020. djeluje i kao vanjska suradnica u nastavnom zvanju predavača na istoj instituciji. Od 2020. zaposlena je u Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (HANFA), gdje je radila kao mlađa analitičarka, a od 2023. kao viša analitičarka u Direkciji za praćenje zaštite potrošača i edukaciju. U svom radu bavi se istraživanjima u području financijskih tržišta, financijske pismenosti i ponašanja potrošača te sudjeluje u provedbi edukativnih aktivnosti i međunarodnih stručnih inicijativa. Autorica je i koautorica više znanstvenih i stručnih radova iz područja financija i ekonomije.</p>	

1. NASLOV PREDLOŽENE TEME
1.1. Hrvatski
Paradoks očuvanja bogatstva u mirovini: uloga bihevioralnih čimbenika i financijske pismenosti
1.2. Engleski
The Retirement Savings Puzzle: The Role of Behavioral Factors and Financial Literacy
1.3. Područje/polje
Društvene znanosti / ekonomija
1.4. Ključne riječi (minimalno pet riječi)
paradoks očuvanja bogatstva u mirovini; financijska pismenost; bihevioralna ekonomija; štednja iz predostrožnosti; motiv ostavljanja nasljedstva

2. PREDLOŽENI ILI POTENCIJALNI MENTOR/MENTORI		
2.1. Mentor/i		
Titula, ime i prezime	Ustanova, država	E-pošta
Prof. dr. sc. Bojana Olgić Draženović	Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska	bojana.olgic.drazenovic@efri.uniri.hr

2.2. Komentor		
Titula, ime i prezime	Ustanova, država	E-pošta

3. OBRAZLOŽENJE TEME

3.1. Sažetak na hrvatskom jeziku

(maksimalno 4000 znakova s praznim mjestima)

Disertacija istražuje paradoks očuvanja bogatstva u mirovini, odnosno fenomen prema kojem umirovljenici svoju imovinu tijekom mirovine troše sporije nego što predviđa standardna hipoteza životnog ciklusa. Dok teorijski modeli polaze od pretpostavke da pojedinci tijekom radnog vijeka akumuliraju štednju kako bi je nakon umirovljenja postupno dekulimirali, brojna empirijska istraživanja pokazuju da se u praksi bogatstvo u starijoj dobi često zadržava. U literaturi se takvo odstupanje objašnjava kombinacijom štednje iz predostrožnosti, motiva ostavljanja nasljedstva, visoke koncentracije bogatstva u stambenim nekretninama te uloge bihevioralnih i kognitivnih čimbenika, osobito financijske pismenosti.

U hrvatskom kontekstu ovo pitanje ima posebnu važnost zbog specifične kombinacije vrlo visoke stope vlasništva nad nekretninama, relativno niskih tekućih prihoda umirovljenika, ograničene likvidnosti imovine te demografskih pritisaka na mirovinski sustav. Unatoč tome, fenomen paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini u Hrvatskoj još je uvijek nedovoljno istražen, osobito na razini mikroekonomskih i bihevioralnih determinanti upravljanja imovinom u starijoj dobi.

Svrha disertacije jest ispitati postoji li među umirovljenicima u Hrvatskoj sporija dekulimacija bogatstva u odnosu na predviđanja hipoteze životnog ciklusa te utvrditi koji strukturni, kognitivni i bihevioralni čimbenici objašnjavaju takvo ponašanje. Poseban naglasak stavlja se na ulogu štednje iz predostrožnosti, motiva nasljeđivanja, vlasništva nad nekretninama i financijske pismenosti.

Istraživanje se metodološki temelji na pristupu metodološke triangulacije i kombinira tri izvora podataka: podatke Ankete o financijama i potrošnji kućanstava (HFCS), podatke iz istraživanja financijske pismenosti koje je provela Hanfa te primarne podatke prikupljene vlastitim anketnim istraživanjem među umirovljenicima u Hrvatskoj. Takav pristup omogućuje povezivanje makro- i mikroekonomskih perspektiva te integraciju objektivnih pokazatelja imovine s percepcijama, motivima i planovima pojedinaca. U empirijskoj analizi primijenit će se deskriptivne i inferencijalne statističke metode, uključujući regresijske modele, analizu varijance i robusne specifikacije modela.

Očekuje se da će rezultati disertacije dati teorijski, metodološki i empirijski doprinos razumijevanju financijskog ponašanja u mirovini. Teorijski doprinos ogleda se u razvoju integriranog analitičkog okvira koji povezuje strukturu imovine, financijsku pismenost i bihevioralne motive. Metodološki doprinos proizlazi iz kombiniranja više izvora podataka i različitih analitičkih razina, dok se empirijski doprinos odnosi na stvaranje novih spoznaja o očuvanju bogatstva, financijskoj pripremljenosti i determinantama dekulimacije imovine među umirovljenicima u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja mogu poslužiti i kao podloga za oblikovanje javnih politika usmjerenih na jačanje financijske sigurnosti starije populacije, povećanje financijske pismenosti i dugoročnu održivost mirovinskog sustava.

3.2. Sažetak na engleskom jeziku

(maksimalno 4000 znakova s praznim mjestima)

The dissertation examines the retirement saving puzzle, that is, the phenomenon whereby retirees decumulate their wealth more slowly during retirement than predicted by the standard life-cycle hypothesis. While theoretical models assume that individuals accumulate savings during their working lives in order to gradually decumulate them after retirement, a large body of empirical research shows that, in practice, wealth is often preserved in old age. In the literature, this deviation is commonly explained by a combination of precautionary saving, bequest motives, a high concentration of wealth in housing assets, and the role of behavioral and cognitive factors, particularly financial literacy.

In the Croatian context, this issue is of particular importance due to the specific combination of a very high homeownership rate, relatively low current income among retirees, limited asset liquidity, and demographic pressures on the pension system. Despite this, the retirement saving puzzle in Croatia remains underexplored, especially with regard to the microeconomic and behavioral determinants of asset management in old age.

The purpose of the dissertation is to examine whether Croatian retirees exhibit slower wealth decumulation than predicted by the life-cycle hypothesis and to identify the structural, cognitive, and behavioral factors that explain such behavior. Particular emphasis is placed on the role of precautionary saving, bequest motives, homeownership, and financial literacy.

Methodologically, the study is based on a triangulation approach and combines three data sources: data from the Household Finance and Consumption Survey (HFCS), data from the financial literacy survey conducted by HANFA, and primary data collected through the author's own survey among retirees in Croatia. This approach makes it possible to connect macroeconomic and microeconomic perspectives and to integrate objective indicators of wealth with individuals' perceptions,

motives, and plans. The empirical analysis will apply descriptive and inferential statistical methods, including regression models, analysis of variance, and robust model specifications.

The expected results of the dissertation should provide theoretical, methodological, and empirical contributions to the understanding of financial behavior in retirement. The theoretical contribution lies in the development of an integrated analytical framework linking asset structure, financial literacy, and behavioral motives. The methodological contribution derives from combining multiple data sources and different levels of analysis, while the empirical contribution relates to generating new insights into wealth preservation, financial preparedness, and the determinants of wealth decumulation among retirees in Croatia. The findings may also serve as a basis for designing public policies aimed at strengthening the financial security of the elderly population, improving financial literacy, and supporting the long-term sustainability of the pension system.

3.3. Uvod i pregled dosadašnjih istraživanja (preporučeno 7000 znakova s praznim mjestima)

Istraživanje fenomena očuvanja bogatstva u mirovini smješteno je unutar ekonomije starenja, koja proučava financijsko ponašanje pojedinaca tijekom životnog ciklusa, s posebnim naglaskom na odluke o štednji, potrošnji i upravljanju imovinom u starijoj dobi. Jedan od temeljnih teorijskih okvira u ovom području predstavlja hipoteza životnog ciklusa (*eng. Life-Cycle Hypothesis*) koju su formulirali Modigliani i Brumberg (1954), a kasnije su je dodatno razvili Ando i Modigliani (1963). Prema toj teoriji, pojedinci tijekom radnog vijeka akumuliraju štednju kako bi održali stabilan životni standard nakon umirovljenja, pri čemu se pretpostavlja da će tijekom mirovine postupno trošiti akumuliranu imovinu. Dodatno proširenje ovog teorijskog okvira dao je Yaari (1965), koji pokazuje da bi u uvjetima savršenih tržišta i racionalnog ponašanja, uz pretpostavku nepostojanja motiva za ostavljanje nasljedstva, pojedinci tijekom mirovine optimalno rasporedili potrošnju tako da postupno iscrpe svoje bogatstvo do kraja života. Takvo predviđanje podrazumijeva postupno smanjenje akumulirane imovine nakon umirovljenja.

Međutim, brojna empirijska istraživanja (Börsch-Supan i Miegel, 2001; Love et al., 2009; Suari-Andreu et al., 2015; Suari-Andreu et al., 2019; Horioka i Ventura, 2024) pokazuju da se ponašanje umirovljenika često razlikuje od ovih teorijskih predviđanja. Umjesto očekivanog smanjenja imovine, mnogi stariji pojedinci zadržavaju značajan dio svog bogatstva tijekom mirovine ili ga smanjuju znatno sporije nego što predviđa model životnog ciklusa. Ovaj nesrazmjer između teorijskih predviđanja i empirijski opaženog ponašanja poznat je u literaturi kao paradoks očuvanja bogatstva u mirovini (*eng. retirement saving puzzle*). To je potaknulo razvoj alternativnih teorijskih pristupa koji u objašnjenje ponašanja u mirovini uključuju demografske, institucionalne i bihevioralne čimbenike. Jedno od najčešće analiziranih objašnjenja paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini jest koncept štednje iz predostrožnosti (*eng. precautionary saving*). Ovaj koncept polazi od pretpostavke da pojedinci zadržavaju financijske rezerve kako bi se zaštitili od neizvjesnosti povezanih s trajanjem životnog vijeka i potencijalno visokim troškovima zdravstvene skrbi u starijoj dobi (Davies, 1981; De Nardi et al., 2006; De Nardi et al., 2010). Istraživanja pokazuju da rizik dugovječnosti i nepredvidivi medicinski troškovi značajno utječu na odluke o potrošnji u mirovini te potiču sporiju dekumulaciju imovine (Ameriks et al., 2011; Love et al., 2009). Ovakvo ponašanje posebno je izraženo među umirovljenicima s višim razinama bogatstva, koji nastoje očuvati financijske rezerve kako bi osigurali dugoročnu financijsku sigurnost.

Drugo važno objašnjenje odnosi se na motiv ostavljanja nasljedstva (*eng. bequest motive*). Becker (1974) i Hurd (1989) razvili su teorijske modele koji pokazuju da želja za prijenosom bogatstva na potomke može značajno utjecati na odluke o štednji i potrošnji tijekom životnog ciklusa. Empirijska istraživanja potvrđuju da je ovaj motiv široko rasprostranjen među umirovljenicima te da može značajno usporiti proces dekumulacije imovine (Kopczuk i Lupton, 2007; De Nardi i Yang, 2014; Ameriks et al., 2011). Nadalje, Laferrère i Wolff (2006) naglašavaju da odluke o prijenosu imovine unutar obitelji često proizlaze iz kombinacije altruističkih motiva i modela razmjene, pri čemu financijski transferi mogu predstavljati oblik uzajamne podrške između generacija.

Posebno važnu ulogu u razumijevanju očuvanja bogatstva u starijoj dobi ima struktura imovine, a osobito vlasništvo nad stambenim nekretninama. Brojna istraživanja pokazuju da nekretnine čine najveći dio bogatstva kućanstava u Europi te imaju ključnu ulogu u strategijama financijske sigurnosti u starijoj dobi (Bialowas et al., 2024; Cavasso i Weber, 2014; Eckardt et al., 2018; Mudrazija i Butrica, 2017). Ovaj je obrazac osobito izražen u zemljama srednje i istočne Europe (CEE), gdje je stopa vlasništva nad stambenim nekretninama znatno viša nego u zapadnoeuropskim zemljama. Hrvatska se pritom ubraja među zemlje s najvišim udjelom stambenog vlasništva u Europi, pri čemu oko 91 % kućanstava živi u vlastitoj nekretnini, što je znatno iznad prosjeka Europske unije od približno 68 %. Usporedbe radi, slične ili više stope bilježe i druge zemlje srednje i istočne Europe, poput Rumunjske (94 %), Slovačke (93 %) i Mađarske (92 %) (Eurostat, 2026). Međutim, unatoč značajnoj vrijednosti stambene imovine, stariji vlasnici rijetko monetiziraju svoje nekretnine kroz prodaju ili financijske instrumente poput reverznih hipoteka (Eckardt et al., 2018; Nakajima i Telyukova, 2020; Rouwendal i Thomese, 2013). Umjesto toga, nekretnine često zadržavaju zbog njihove simboličke, emocionalne i sigurnosne vrijednosti, što dodatno doprinosi očuvanju bogatstva u starijoj dobi (Angelini et al., 2013; Doling i Ronald, 2010).

Iako navedeni ekonomski i institucionalni čimbenici, poput strukture imovine ili vlasništva nad nekretninama, mogu djelomično objasniti sporiju dekumulaciju bogatstva u mirovini, oni ne pružaju potpuno objašnjenje financijskog ponašanja starije populacije (Horioka i Ventura, 2024; Marcinkiewicz, 2018; Marcinkiewicz i Chybalski, 2024). Zbog toga suvremena istraživanja sve više naglašavaju ulogu bihevioralnih i kognitivnih čimbenika u donošenju financijskih odluka. Bihevioralna ekonomija ukazuje na to da pojedinci često odstupaju od pretpostavke potpune racionalnosti te da njihove odluke oblikuju psihološki

faktori poput percepcije rizika, emocionalne sigurnosti i subjektivnih očekivanja o budućnosti (Thaler i Benartzi, 2004). U tom kontekstu, razina financijske pismenosti predstavlja važan kognitivni čimbenik koji utječe na sposobnost pojedinaca da planiraju mirovinu i upravljaju imovinom u starijoj dobi. Međutim, viša razina financijske pismenosti ne implicira nužno veću dekulamaciju imovine, već prije utječe na informiranost i način donošenja financijskih odluka, dok konačni obrasci ponašanja ovise i o drugim čimbenicima, poput preferencija, percepcije rizika te institucionalnog okruženja. Istraživanja Lusardi i Mitchell (2007; 2011) pokazuju da osobe s višom razinom financijske pismenosti češće sudjeluju u programima mirovinske štednje i donose informiranije financijske odluke. U ovom istraživanju, financijska pismenost promatra se kao kognitivni čimbenik koji može utjecati na razinu pripremljenosti za mirovinu, kako u objektivnom tako i u subjektivnom smislu. Konkretno, ispituje se imaju li osobe s višom razinom financijske pismenosti veću vjerojatnost da budu adekvatno financijski pripremljene za mirovinu te da percipiraju svoju financijsku sigurnost u starijoj dobi kao višu. U većini CEE zemalja, poput Hrvatske, financijska pismenost dodatno dobiva na važnosti zbog specifičnih institucionalnih i ekonomskih okolnosti te utječe na financijsko ponašanje pojedinaca, uključujući sudjelovanje u dobrovoljnoj mirovinskoj štednji i dugoročnom financijskom planiranju (Barbić et al., 2016; Olgić Draženović, 2021). Istodobno, hrvatski mirovinski sustav suočava se s brojnim demografskim izazovima, uključujući starenje stanovništva, nisku stopu fertiliteta i negativne migracijske trendove, što dodatno povećava pritisak na njegovu dugoročnu održivost (Samodol, 2021; Buterin et al., 2022). U tom kontekstu, razina financijske pismenosti predstavlja važan kognitivni čimbenik koji utječe na sposobnost pojedinaca da planiraju mirovinu i upravljaju imovinom u starijoj dobi. Financijska pismenost može utjecati na razumijevanje dostupnih financijskih opcija (npr. dekulamaciju štednje, prodaja imovine ili korištenje financijskih proizvoda), procjenu rizika dugovječnosti i zdravstvenih troškova te planiranje potrošnje u mirovini. Na taj način, ona ne djeluje izravno na razinu dekulamacije imovine, već posredno oblikuje obrasce dekulamacije kroz informiranost i kvalitetu donošenja odluka. Empirijska istraživanja također ukazuju na to da postoje razlike u ponašanju dekulamacije među umirovljenicima ovisno o razini financijske pismenosti, iako ta povezanost nije u potpunosti objašnjiva standardnim ekonomskim čimbenicima (Bavafa et al., 2025). Nadalje, financijska pismenost smanjuje troškove prikupljanja i obrade informacija te olakšava upravljanje imovinom, što može dodatno utjecati na odluke o povlačenju bogatstva u mirovini (van Rooij et al., 2012).

U takvom kontekstu, paradoks očuvanja bogatstva u mirovini u Hrvatskoj poprima specifične oblike. S jedne strane, visoka stopa vlasništva nad nekretninama (91%) stvara osjećaj financijske sigurnosti među starijim građanima, dok s druge strane velik dio umirovljenika raspolaže relativno niskim tekućim prihodima, budući da prosječna mirovina iznosi oko 40–45 % prosječne neto plaće (Eurostat, 2024; 2026). Ova kombinacija može dovesti do situacije u kojoj starije osobe posjeduju značajnu imovinu, ali istodobno imaju ograničene likvidne resurse za financiranje svakodnevnih troškova.

Unatoč važnosti ove teme za održivost mirovinskog sustava i financijsku sigurnost starije populacije, fenomen paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini u Hrvatskoj još uvijek nijesustavno empirijski istražen. Postojeće studije uglavnom se fokusiraju na makroekonomske aspekte mirovinskog sustava (npr. Samodol, 2021; Buterin et al., 2022) ili na razinu financijske pismenosti stanovništva (Barbić et al., 2016; Olgić-Draženović, 2021), dok nedostaje sveobuhvatna analiza mikroekonomskih i bihevioralnih čimbenika koji utječu na odluke umirovljenika o upravljanju imovinom. Upravo taj istraživački jaz predstavlja polazište ove disertacije.

Predmet istraživanja ove doktorske disertacije je empirijska analiza paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini s posebnim naglaskom na ulogu bihevioralnih čimbenika i financijske pismenosti u oblikovanju odluka o očuvanju i korištenju imovine među umirovljenicima u Hrvatskoj.

3.4. Cilj i hipoteze istraživanja

(preporučeno 700 znakova s praznim mjestima)

Svrha ovog istraživanja jest doprinijeti boljem razumijevanju paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini kroz analizu ključnih bihevioralnih i strukturnih čimbenika koji oblikuju odluke umirovljenika o očuvanju i korištenju imovine u starijoj dobi u Hrvatskoj. Istraživanje nastoji integrirati spoznaje iz područja ekonomije starenja, bihevioralnih financija i financijske pismenosti kako bi se objasnili obrasci upravljanja imovinom u starijoj dobi te identificirali čimbenici koji utječu na sporiju dekulamaciju bogatstva u mirovini.

U skladu s navedenom svrhom, istraživanje ima sljedeće **ciljeve**:

- analizirati obrasce dekulamacije imovine među umirovljenicima u Hrvatskoj te utvrditi u kojoj mjeri oni odstupaju od predviđanja hipoteze životnog ciklusa
- identificirati i analizirati ključne bihevioralne i strukturne faktore (štednja iz predostrožnosti, motiv nasljeđivanja, vlasništvo nad nekretninama i financijska pismenost) koji objašnjavaju postojanje paradoksa očuvanja bogatstva među umirovljenicima u Hrvatskoj
- empirijski testirati odnose između navedenih čimbenika koristeći dostupne mikro-podatke
- formulirati preporuke utemeljene na dokazima usmjerene na poboljšanje financijske pismenosti i razvoj javnih politika koje mogu doprinijeti većoj financijskoj sigurnosti starije populacije i održivosti mirovinskog sustava

Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi, istraživanje polazi od sljedećeg glavnog **istraživačkog pitanja**:

Postoji li sporija dekulacija bogatstva među umirovljenicima u Hrvatskoj u odnosu na predviđanja hipoteze životnog ciklusa te koji bihevioralni i strukturni čimbenici mogu objasniti takvo ponašanje?

Radi detaljnije analize istraživačkog problema, glavno istraživačko pitanje razrađeno je kroz sljedeća pomoćna istraživačka pitanja:

- U kojoj mjeri umirovljenici u Hrvatskoj smanjuju svoju imovinu tijekom mirovine?
- U kojoj mjeri štednja iz predostrožnosti, potaknuta neizvjesnošću životnog vijeka i zdravstvenih troškova, doprinosi zadržavanju imovine u mirovini?
- Kakav je utjecaj motiva ostavljanja nasljedstva na obrasce potrošnje i akumulacije bogatstva umirovljenika?
- Kako dominantno vlasništvo nad nekretninama oblikuje financijsku likvidnost i odluke o potrošnji starijih osoba?
- Na koji način razina financijske pismenosti utječe na financijsku pripremljenost za mirovinu i upravljanje imovinom u starijoj dobi?

Odgovori na ova pitanja omogućit će dublje razumijevanje financijskog ponašanja umirovljenika u Hrvatskoj te pružiti empirijsku osnovu za testiranje postavljenih hipoteza. Istodobno, rezultati istraživanja doprinjet će proširenju postojećih znanstvenih spoznaja o paradoksu očuvanja bogatstva u mirovini, osobito u kontekstu tranzicijskih ekonomija u kojima su institucionalni i demografski uvjeti drugačiji od onih u razvijenim državama koje dominiraju u postojećoj literaturi.

Uz znanstveni doprinos, rezultati istraživanja imaju i značajnu praktičnu vrijednost jer mogu poslužiti kao temelj za oblikovanje javnih politika usmjerenih na povećanje financijske pismenosti, poticanje dugoročne mirovinske štednje te razvoj mjera koje mogu doprinijeti većoj financijskoj sigurnosti starije populacije i dugoročnoj održivosti mirovinskog sustava. Ujedno, istraživanje nastoji razviti integrirani analitički okvir koji povezuje ekonomske, demografske i bihevioralne čimbenike u objašnjenju očuvanja bogatstva u mirovini, s posebnim naglaskom na međudjelovanje štednje iz predostrožnosti, motiva ostavljanja nasljedstva, strukture imovine osobito vlasništva nad nekretninama te razine financijske pismenosti u institucionalnom i socioekonomskom kontekstu Hrvatske.

Na temelju postavljenih istraživačkih pitanja i teorijskog okvira definiranog u pregledu literature formulirane su istraživačke hipoteze koje predstavljaju empirijski provjerljive tvrdnje o odnosima između ključnih varijabli. Teorijsko polazište istraživanja temelji se prvenstveno na hipotezi životnog ciklusa (Modigliani i Brumberg, 1954; Ando i Modigliani, 1963), prema kojoj pojedinci tijekom radnog vijeka akumuliraju štednju kako bi održali stabilan životni standard nakon umirovljenja, pri čemu bi tijekom mirovine trebali postupno trošiti akumulirano bogatstvo. Međutim, brojna empirijska istraživanja pokazuju da se u praksi bogatstvo u starijoj dobi troši znatno sporije nego što predviđaju standardni ekonomski modeli (Love et al., 2009; De Nardi et al., 2021; Shapiro et al., 2014). Ova pojava u literaturi je poznata kao paradoks očuvanja bogatstva u mirovini (engl. retirement saving puzzle) i predstavlja središnji teorijski problem ovog istraživanja.

Polazeći od navedenog teorijskog okvira, glavna hipoteza istraživanja usmjerena je na empirijsko ispitivanje postojanja ovog fenomena u hrvatskom kontekstu.

H1: U hrvatskom kontekstu obrasci dekulacije imovine umirovljenih kućanstava odstupaju od predviđanja hipoteze životnog ciklusa, pri čemu je stopa dekulacije niža od očekivane.

Pomoćne hipoteze usmjerene su na identifikaciju ključnih mehanizama koji mogu objasniti navedeni paradoks. One su strukturirane u tri analitičke razine: financijsku pripremljenost prije mirovine, bihevioralne motive i percepcije rizika u starijoj dobi te strukturne karakteristike imovine.

Prva razina odnosi se na financijsku pripremljenost i ulogu financijske pismenosti u planiranju mirovine. Brojna istraživanja pokazuju da osobe s višom razinom financijske pismenosti češće planiraju mirovinu, sudjeluju u mirovinskoj štednji i realističnije procjenjuju svoje buduće financijske potrebe (Lusardi i Mitchell, 2007; 2011; Barbić et al., 2016). U tom smislu, financijska pripremljenost prije umirovljenja može se promatrati kao važan prediktor kasnijih obrazaca upravljanja imovinom i financijskog ponašanja u mirovini. Na temelju tih nalaza formulirana je sljedeća hipoteza:

H2: Viša razina financijske pismenosti pozitivno je povezana s financijskom pripremljenošću za mirovinu među osobama u dobi od 50 do 65 godina.

Druga analitička razina odnosi se na individualne ili bihevioralne motive koji mogu utjecati na sporiju dekulaciju imovine u mirovini. Jedan od najvažnijih motiva identificiranih u literaturi jest motiv ostavljanja nasljedstva, koji prema teorijskim modelima može potaknuti pojedince da očuvaju imovinu i ograniče potrošnju u starijoj dobi (Becker, 1974; Hurd, 1989; Kopczuk i Lupton, 2007). U skladu s tim formulirana je sljedeća hipoteza:

H3: Snažniji motiv ostavljanja nasljedstva povezan je s nižom sklonošću dekulaciji imovine u mirovini.

Osim motiva nasljeđivanja, literatura naglašava važnost štednje iz predostrožnosti kao reakcije na neizvjesnost vezanu uz buduće zdravstvene troškove i potrebu za dugotrajnom skrbi (Davies, 1981; De Nardi et al., 2006; Ameriks et al., 2011). Očekivanje potencijalno visokih medicinskih troškova može potaknuti umirovljenike da očuvaju financijske rezerve i sporije troše akumulirano bogatstvo. Na temelju tih nalaza formulirana je sljedeća hipoteza:

H4: Viša razina zabrinutosti zbog budućih zdravstvenih troškova povezana je s nižom sklonošću dekulaciji imovine u mirovini.

Slično tome, percepcija neizvjesnosti životnog vijeka može potaknuti pojedince da očuvaju imovinu kako bi se zaštitili od rizika dugovječnosti (Yaari, 1965; Cocco i Gomes, 2012). U uvjetima neizvjesnosti o trajanju života, pojedinci mogu donositi opreznije odluke o potrošnji i zadržavati financijske rezerve. Stoga se formulira sljedeća hipoteza:

H5: Veća percipirana neizvjesnost dugovječnosti povezana je s nižom sklonošću dekulaciji imovine u mirovini.

Treća analitička razina odnosi se na strukturne karakteristike imovine umirovljenih kućanstava, posebno na ulogu stambenih nekretnina u ukupnom bogatstvu. Empirijska istraživanja pokazuju da su u mnogim europskim zemljama nekretnine dominantna komponenta bogatstva kućanstava te da stariji vlasnici rijetko monetiziraju stambenu imovinu kako bi financirali potrošnju u starijoj dobi (Angelini et al., 2013; Nakajima i Telyukova, 2020; Cavasso i Weber, 2014). U hrvatskom kontekstu, gdje je stopa vlasništva nad nekretninama među najvišima u Europi, očekuje se da će stambena imovina činiti dominantan dio neto bogatstva umirovljenih kućanstava. Na temelju toga formulirana je sljedeća hipoteza:

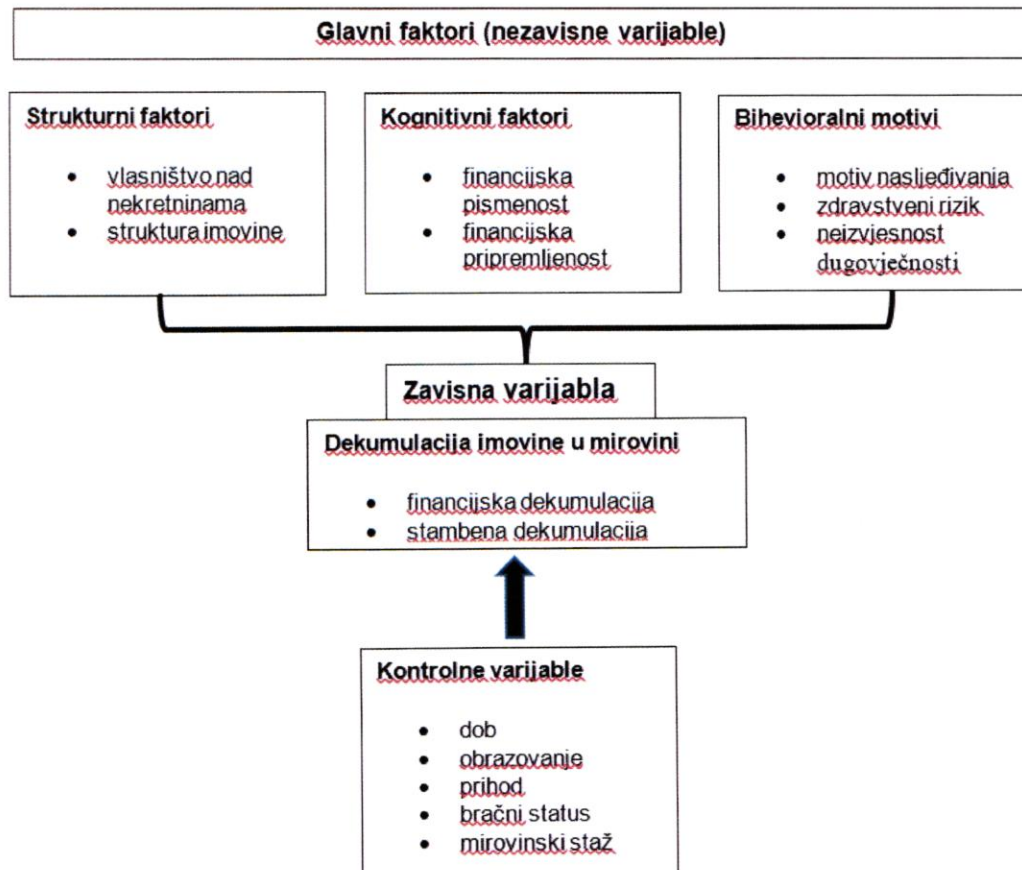
H6: U strukturi imovine umirovljenih kućanstava u Hrvatskoj stambena imovina čini veći udio u ukupnom neto bogatstvu od financijske imovine.

Navedene hipoteze zajedno omogućuju cjelovito empirijsko ispitivanje paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini integriranjem strukturnih obilježja imovine, financijske pripremljenosti te bihevoralnih čimbenika koji utječu na odluke o upravljanju imovinom u starijoj dobi.

3.5. Materijal, metodologija i plan istraživanja
(preporučeno 6500 znakova s praznim mjestima)

U ovom istraživanju primjenjuje se kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih metoda prikupljanja i analize podataka kako bi se omogućilo sveobuhvatno ispitivanje paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini među umirovljenicima u Hrvatskoj. Metodološki okvir temelji se na integraciji primarnih i sekundarnih izvora podataka, čime se nastoji povezati objektivne karakteristike imovine kućanstava s bihevoralnim motivima i percepcijama pojedinaca. Konceptualni model istraživanja prikazan je shemom 1.

Shema 1: Konceptualni model determinanti dekulacije imovine u mirovini

Istraživanje se temelji na pristupu metodološke triangulacije, odnosno kombiniranju više izvora podataka i analitičkih perspektiva kako bi se dobio cjelovitiji uvid u istraživani fenomen: Paradoks očuvanja bogatstva je fenomen koji uključuje strukturne, kognitivne i biheioralne dimenzije. Zbog toga se u istraživanju koriste tri komplementarna izvora podataka:

- podaci o strukturi imovine kućanstava iz Ankete o financijama i potrošnji kućanstava (*eng. Household Finance and Consumption Survey – HFCS*, u daljnjem tekstu: HFCS),
- podaci o financijskoj pismenosti i pripremljenosti za mirovinu iz istraživanja Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA, 2022)
- te primarni podaci prikupljeni vlastitim anketnim istraživanjem među umirovljenicima.

Takav kombinirani pristup omogućuje istodobno promatranje strukture imovine kućanstava na razini populacije i detaljno ispitivanje individualnih motiva, stavova i očekivanja koji oblikuju financijsko ponašanje u starijoj dobi.

Sukladno pristupu metodološke triangulacije, istraživanje je strukturirano u tri međusobno povezane faze koje omogućuju integraciju različitih izvora podataka i analitičkih razina:

- (1) analiza sekundarnih podataka (HFCS i HANFA) radi utvrđivanja strukturnih i kognitivnih obrazaca,
- (2) provedba i obrada primarnog anketnog istraživanja s ciljem ispitivanja biheioralnih čimbenika te
- (3) integracija rezultata i empirijsko testiranje hipoteza kroz objedinjeni analitički okvir.

Metode prikupljanja podataka

Empirijsko istraživanje temelji se na tri komplementarna izvora podataka koji imaju različite analitičke uloge u istraživanju.

Prvi izvor predstavljaju podaci iz Ankete o financijama i potrošnji kućanstava (HFCS) koja predstavlja međunarodno harmonizirano istraživanje koje prikuplja podatke o imovini, obvezama, dohotku i potrošnji kućanstava, koju u Hrvatskoj provodi HNB u okviru istraživačkog programa Europske središnje banke. U analizi će se koristiti tri ciklusa istraživanja (2017. 2020. i 2023.), čime se omogućuje analiza strukture imovine kućanstava prema dobi, obrazovanju, regionalnoj pripadnosti i vlasništvu nad nekretninama. Ovi podaci prvenstveno služe za analizu strukturnih karakteristika imovine kućanstava i makroekonomskog konteksta očuvanja bogatstva u mirovini.

Drugi izvor podataka predstavljaju anonimizirani mikro-podaci iz istraživanja financijske pismenosti koje je 2022. godine provela Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga na nacionalno reprezentativnom uzorku osoba u dobi od 50 do 65 godina. Ovi podaci omogućuju analizu povezanosti financijske pismenosti, financijske pripremljenosti za mirovinu i obrazaca financijskog ponašanja, što je posebno relevantno za ispitivanje kognitivnih čimbenika koji mogu utjecati na financijske odluke u starijoj dobi.

Treći izvor podataka čini vlastito anketno istraživanje među umirovljenicima, kojim se prikupljaju informacije o biheioralnim motivima, percepciji rizika, stavovima prema štednji i nasljeđivanju te o planovima korištenja financijske i stambene imovine u mirovini. Anketni instrument obuhvaća pitanja o socio-demografskim karakteristikama, financijskoj situaciji, strukturi imovine, potrošnji, zdravstvenim rizicima, percepciji dugovječnosti i motivima ostavljanja nasljedstva. Ovaj dio istraživanja posebno je usmjeren na analizu biheioralnih čimbenika, uključujući motiv ostavljanja nasljedstva, percepciju zdravstvenih rizika i neizvjesnost dugovječnosti.

Važno je naglasiti da tri korištena izvora podataka obuhvaćaju različite populacije i dobne skupine. HFCS obuhvaća cjelokupnu populaciju kućanstava, istraživanje HANFA-e fokusira se na osobe u dobi od 50 do 65 godina, dok vlastito anketno istraživanje obuhvaća isključivo umirovljenike. Iako takva razlika može predstavljati metodološko ograničenje jer uzorci nisu potpuno usporedivi, ona istodobno omogućuje analizu različitih faza životnog ciklusa, od razdoblja pripreme za mirovinu do razdoblja nakon umirovljenja. Kako bi se prevladalo navedeno ograničenje, istraživanje primjenjuje sekvencijalni integrirani pristup u kojem svaki izvor podataka ima jasno definiranu ulogu. HFCS podaci koriste se za analizu strukturnih obrazaca i testiranje postojanja paradoksa, HANFA podaci za ispitivanje uloge financijske pismenosti u fazi prije umirovljenja, a primarni podaci za analizu biheioralnih determinanti dekulacije među umirovljenicima. Integracija rezultata provodi se kroz zajedničke konstrukte, čime se omogućuje cjelovito objašnjenje fenomena formiranja i očuvanja bogatstva tijekom životnog ciklusa. Uloga pojedinih izvora podataka u empirijskom istraživanju prikazana je u tablici 1.

Tablica 1: Pregled korištenih izvora podataka, varijabli i istraživačkog okvira

Izvor podataka	Populacija / uzorak	Analitička uloga	Ključne varijable	Povezane hipoteze
HFCS (HNB)	Nacionalno reprezentativni uzorak kućanstava	Analiza strukture imovine kućanstava	vlasništvo nad nekretninama, financijska	kontekst za analizu dekulacije imovine (H1, H6)

			imovina, vrijednost imovine	
HANFA istraživanje financijske pismenosti (2022)	Nacionalno reprezentativni uzorak osoba 50–65 godina	Analiza kognitivnih čimbenika	financijska pismenost, financijska pripremljenost za mirovinu	analiza uloge financijske pismenosti (H2)
Vlastita anketa među umirovljenicima	Umirovljenici u Hrvatskoj (200–400 ispitanika)	Analiza bihevioralnih motiva	motiv nasljeđivanja, zdravstveni rizici, neizvjesnost dugovječnosti	H3, H4, H5

Uzorak primarnog istraživanja

Ciljna populacija istraživanja su umirovljenici u Republici Hrvatskoj. U primarnom anketnom istraživanju planira se obuhvatiti između 200 i 400 ispitanika.

Odabir ispitanika provodit će se kombinacijom prigodnog uzorkovanja (*eng. convenience sampling*) i metode snježne grude (*eng. snowball sampling*), što je čest pristup u istraživanjima populacija koje je teže obuhvatiti standardnim probabilističkim metodama. Sudionici će se regrutirati putem domova za starije osobe, udruga umirovljenika, centara za treću dob i lokalnih zajednica, dok će dio ispitanika sudjelovati putem online ankete.

Važno je napomenuti da ovakav način prikupljanja podataka može dovesti do određene pristranosti uzorka. Anketiranje provedeno u domovima za starije osobe može rezultirati većim udjelom ispitanika koji žive u institucionalnom smještaju, dok online ankete mogu biti dostupnije umirovljenicima koji imaju višu razinu digitalne pismenosti, obrazovanja ili socioekonomskog statusa. Kako bi se smanjio utjecaj takvih potencijalnih pristranosti, prikupljanje podataka provodit će se kroz više različitih kanala uključivanja ispitanika, uključujući izravno anketiranje u domovima za starije osobe, distribuciju anketa putem udruga umirovljenika i centara za treću dob, online anketiranje putem društvenih mreža i elektroničke pošte, kao i posredovanu distribuciju upitnika putem osobnih mreža ispitanika (npr. članova obitelji i poznanika), u skladu s metodom snježne grude.

Posebna pažnja posvetit će se uključivanju ispitanika iz različitih dobnih skupina umirovljenika te iz različitih dijelova Republike Hrvatske, kako bi se povećala heterogenost uzorka i smanjila mogućnost regionalne pristranosti. Prikupljanje podataka provodit će se u više hrvatskih regija, uključujući urbane i ruralne sredine.

U analizi će se uzorak detaljno opisati prema relevantnim demografskim obilježjima, uključujući spol, dob, obrazovanje, bračni status, duljinu mirovinskog staža, vlasništvo nad nekretninom i socioekonomski status. Takav pristup omogućuje bolju interpretaciju rezultata istraživanja i uvid u moguće razlike između različitih skupina umirovljenika.

Instrument empirijskog istraživanja

Primarni instrument prikupljanja podataka je strukturirani anketni upitnik koji obuhvaća više tematskih cjelina: socio-demografske karakteristike ispitanika, financijsku situaciju i prihode u mirovini, strukturu imovine, obrasce potrošnje, zdravstvene rizike, percepciju životnog vijeka te motive ostavljanja nasljedstva.

Pojedini teorijski konstrukti operacionalizirani su kroz skupine pitanja koja se agregiraju u kompozitne indekse. Primjerice, motiv ostavljanja nasljedstva mjeri se nizom Likertovih stavki koje obuhvaćaju altruističke i razmjenske motive nasljeđivanja, dok se percepcija zdravstvenih rizika i neizvjesnosti dugovječnosti također operacionalizira kroz kompozitne indekse. Pouzdanost tih konstrukata procjenjuje se Cronbachovim koeficijentom interne konzistentnosti.

Dekumulacija imovine operacionalizira se kao kompozitni indeks koji obuhvaća financijsku i stambenu komponentu. Financijska dimenzija uključuje povlačenje (dekumulaciju) sredstava iz štednje i korištenje financijske imovine za pokrivanje troškova, dok se stambena dimenzija odnosi na planove prodaje ili monetizacije stambene nekretnine.

Kontrolne varijable uključuju demografske karakteristike, financijske pokazatelje i stambeni status.

Tablica 2: Operacionalizacija istraživačkih hipoteza i varijabli

Hipoteza	Teorijski konstrukt	Varijabla u modelu	Operacionalizacija (anketna pitanja)	Tip varijable	Kako se formira mjera	Predložena analiza
H3	Motiv ostavljanja nasljedstva	Nezavisna varijabla	P34–P40 (Likert 1–5); opcionalno P42 (0–100)	Indeks (kvazi-intervalna)	Indeks = prosjek P34–P40; obrnuto kodirati P39 i P40; Cronbach	OLS (DV indeks); logistička/ordinalna u alternativnim specifikacijama DV

					α ; po potrebi standardizacija	
H4	Zdravstvena zabrinutost / predostrožnost	Nezavisna varijabla	P23 (zdravlje), P24 (zabrinutost), P25 (vjerojatnost), P27 (podmirenje)	Indeks (kvazi-intervalna)	Standardizirani prosjek; P23 obrnuto kodirati; P27 kodirati tako da viša vrijednost = veći rizik; Cronbach α	OLS; logistička/ordinalna u alternativnim specifikacijama DV
H5	Neizvjesnost dugovječnosti	Nezavisna varijabla	P28–P31 (Likert 1–5)	Indeks (kvazi-intervalna)	Indeks = prosjek P28–P31; Cronbach α ; po potrebi standardizacija	OLS; robusnost: odvojeno financijska/stambena dekulucija
Sve	Dekumulacija imovine (općenito)	Zavisna varijabla	Financijska: P14 (dekumulaciju sredstava), P21 (korištenje štednje), P22 (reakcija na rast troškova); Stambena: P18 (plan prodaje – za vlasnike)	Indeks (glavno) / binarna ili ordinalna (robusnost)	DV indeks = standardizirani prosjek financijske komponente (P14, P21, P22) i stambene komponente (P18); podanalize: DV_fin i DV_house	Glavno: OLS; podanalize: logistička/ordinalna
Sve	Sociodemografske, financijske i stambene karakteristike	Kontrolne varijable	Demografija: P1–P6; Mirovina/prihodi: P8–P12; Imovina (proxy): P13 (fin. imovina), P17 (vrijednost nekretnine); Kućanstvo/stambeni status: P15–P16	Kategorijske / ordinalne	Dummy i/ili ordinalno kodiranje; po potrebi spajanje kategorija	Uključene u sve modele (hijerarhijski: prvo kontrole, zatim IV)

Metode obrade podataka

Analiza prikupljenih podataka provest će se primjenom deskriptivnih i inferencijalnih statističkih metoda. U početnoj fazi analize koristit će se deskriptivna statistika za opis strukture uzorka i distribucije ključnih varijabli.

Za testiranje istraživačkih hipoteza primijenit će se regresijski modeli, pri čemu će se kao osnovna metoda koristiti obična metoda najmanjih kvadrata (OLS). U alternativnim specifikacijama modela primijenit će se logistička i ordinalna regresija u slučajevima kada zavisne varijable imaju binarni ili ordinalni karakter.

U analizi sekundarnih podataka iz HFCS baze koristit će se dodatne statističke tehnike, uključujući analizu varijance (ANOVA) te medijan regresiju kao robusniju alternativu u slučaju izrazito asimetrične distribucije bogatstva. Kontrolne varijable uključuju demografske karakteristike ispitanika, financijske pokazatelje i stambeni status kućanstva.

3.6. Očekivani znanstveni doprinos predloženog istraživanja (preporučeno 500 znakova s praznim mjestima)

Ova disertacija daje višedimenzionalni znanstveni doprinos razumijevanju financijskog ponašanja i ekonomske sigurnosti starije populacije u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na fenomen paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini. Očekivani doprinos može se sagledati na teorijskoj, metodološkoj i empirijskoj razini.

Teorijski doprinos

Teorijski doprinos disertacije očituje se u proširenju postojećih teorijskih okvira ekonomije životnog ciklusa kroz uključivanje strukturnih, kognitivnih i bihevioralnih čimbenika koji utječu na financijsko ponašanje u mirovini. U tom kontekstu disertacija doprinosi:

- razvoju integriranog konceptualnog modela koji povezuje strukturu imovine, financijsku pismenost i bihevioralne motive u objašnjenju očuvanja bogatstva u mirovini
- proširenju teorije životnog ciklusa uključivanjem bihevioralnih i institucionalnih čimbenika koji mogu objasniti sporiju dekumulaciju imovine
- primjeni ovih teorijskih pristupa u specifičnom institucionalnom i socioekonomskom kontekstu Hrvatske, obilježenom visokom stopom vlasništva nad nekretninama, umjerenom razinom financijske pismenosti te snažnim međugeneracijskim obiteljskim vezama.

Metodološki doprinos

Metodološki doprinos disertacije temelji se na primjeni pristupa metodološke triangulacije, odnosno integraciji više izvora podataka i analitičkih metoda.

U istraživanju se kombiniraju:

- reprezentativni mikro-podaci Ankete o financijama i potrošnji kućanstava (HFCS), koji omogućuju analizu strukture i distribucije bogatstva kućanstava
- podaci iz istraživanja financijske pismenosti koje provodi Hanfa, koji omogućuju analizu povezanosti financijske pismenosti i pripremljenosti za mirovinu
- primarni podaci prikupljeni vlastitim anketnim istraživanjem među umirovljenicima, koji omogućuju analizu bihevioralnih motiva i percepcija pojedinaca.

Takav integrirani metodološki pristup omogućuje povezivanje makro- i mikro-razine analize te pruža sveobuhvatniji uvid u ekonomske, kognitivne i bihevioralne čimbenike koji oblikuju financijsko ponašanje u starijoj dobi.

Empirijski doprinos

Empirijski doprinos disertacije ogleda se u stvaranju novih empirijskih spoznaja o financijskom ponašanju umirovljenika u Hrvatskoj, pri čemu, prema saznanjima autorice, ovo predstavlja prvo empirijsko istraživanje koje na sustavan način analizira obrasce dekumulacije imovine i njihove odrednice u hrvatskom kontekstu.

Istraživanje će omogućiti:

- empirijsko testiranje postojanja paradoksa očuvanja bogatstva u mirovini u hrvatskom kontekstu
- analizu strukture imovine umirovljenih kućanstava s naglaskom na ulogu stambenih nekretnina u ukupnom bogatstvu
- identifikaciju ključnih bihevioralnih čimbenika koji utječu na odluke o očuvanju ili dekumulaciji imovine u mirovini
- analizu povezanosti financijske pismenosti, financijske pripremljenosti za mirovinu i financijskog ponašanja u starijoj dobi.

Time disertacija doprinosi boljem razumijevanju ekonomskih i bihevioralnih determinanti financijskog ponašanja u mirovini te popunjava istraživačku prazninu u domaćoj literaturi o ekonomici starenja i financijskoj sigurnosti starije populacije.

3.1. Popis citirane literature (maksimalno 30 referenci)

1. Ameriks, J., Caplin, A., Laufer, S., & Van Nieuwerburgh, S. (2011). The joy of giving or assisted living? Using strategic surveys to separate public care aversion from bequest motives. *The journal of finance*, 66(2), 519-561.
2. Ando, A., & Modigliani, F. (1963). The "life cycle" hypothesis of saving: Aggregate implications and tests. *The American economic review*, 53(1), 55-84.
3. Angelini, V., Laferrère, A., & Weber, G. (2013). Home-ownership in Europe: How did it happen?. *Advances in Life Course Research*, 18(1), 83-90.
4. Barbić, D., Palić, I., & Bahovec, V. (2016). Logistic regression analysis of financial literacy implications for retirement planning in Croatia. *Croatian Operational Research Review*, 7(2), 319-331.
5. Becker, G. S. (1974). A theory of social interactions. *Journal of Political Economy*, 82(6), 1063-1093.
6. Buterin, D., Olgić Draženović, B., & Buterin, V. (2022, June). Demographic Changes and Pension System in Croatia. In *International Symposium SymOrg* (pp. 464-478). Cham: Springer International Publishing.
7. Cavasso, B., & Weber, G. (2014). The effect of the great recession on the wealth and financial distress of 65+ Europeans. *Active ageing and solidarity between generations in Europe*, 27-36.
8. Davies, J. B. (1981). Uncertain lifetime, consumption, and dissaving in retirement. *Journal of political Economy*, 89(3), 561-577.

9. De Nardi, M., & Yang, F. (2014). Bequests and heterogeneity in retirement wealth. *European Economic Review*, 72, 182-196.
10. De Nardi, M., French, E., & Jones, J. B. (2006). Differential mortality, uncertain medical expenses, and the saving of elderly singles.
11. De Nardi, M., French, E., & Jones, J. B. (2010). Why do the elderly save? The role of medical expenses. *Journal of political economy*, 118(1), 39-75.
12. De Nardi, M., French, E., Jones, J. B., & McGee, R. (2021). Why Do Couples and Singles Save During Retirement? *American Economic Journal: Macroeconomics*, 13(4), 1-45.
13. Doling, J., & Ronald, R. (2010). Home ownership and asset-based welfare. *Journal of Housing and the Built Environment*, 25(2), 165-173.
14. Eckardt, M., Dötsch, J., & Okruch, S. (Eds.). (2018). *Old-age provision and homeownership-fiscal incentives and other public policy options*. Springer.
15. Horioka, C. Y., Yamashita, K., Nishikawa, M., & Iwamoto, S. (2003). The impact of bequest motives on the saving behavior of the aged in Japan. Institute of Social and Economic Research, Osaka University.
16. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA). (2022). Istraživanje HANFA-e: Kako financijska pismenost utječe na financijsku spremnost za mirovinu. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/vijesti/istrazivanje-hanfe-kako-financijska-pismenost-utjece-na-financijsku-spremnost-za-mirovinu/>
17. Hurd, M. D. (1989). Mortality risk and bequests. *Econometrica*, 57(4), 779-813.
18. Kopczuk, W., & Lupton, J. P. (2007). To leave or not to leave: The distribution of bequest motives. *The Review of Economic Studies*, 74(1), 207-235.
19. LaFerrère, A., & Wolff, F. C. (2006). Microeconomic models of family transfers. *Handbook of the economics of giving, altruism and reciprocity*, 2, 889-969.
20. Love, D. A., Palumbo, M. G., & Smith, P. A. (2009). The trajectory of wealth in retirement. *Journal of Public Economics*, 93(1-2), 191-208.
21. Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007). Financial literacy and retirement planning: New evidence from the Rand American Life Panel. Michigan Retirement Research Center Research Paper No. WP, 157.
22. Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2011). Financial literacy and retirement planning in the United States. *Journal of Pension Economics & Finance*, 10(4), 509-525. <https://doi.org/10.1017/S147474721100045X>
23. Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). "Utility Analysis and the Consumption Function: An Interpretation of Cross-Section Data." In *Post-Keynesian Economics*, edited by K. K. Kurihara, 388-436.
24. Mudrazija, S., & Butrica, B. A. (2017). Homeownership, social insurance, and old-age security in the United States and Europe. *Innovation in Aging*, 1(Suppl 1), 183.
25. Nakajima, M., & Telyukova, I. A. (2020). Home equity in retirement. *International Economic Review*, 61(2), 573-616.
26. Olgić Draženović, B. (2021, September). Voluntary pension funds in Croatia: Investment performance and incentives. In *Diem: Dubrovnik international economic meeting* (Vol. 6, No. 1, pp. 127-136). Sveučilište u Dubrovniku.
27. Rouwendal, J., & Thomese, F. (2013). Homeownership and long-term care. *Housing Studies*, 28(5), 746-763.
28. Thaler, R. H., & Benartzi, S. (2004). Save more tomorrow™: Using behavioral economics to increase employee saving. *Journal of political Economy*, 112(S1), S164-S187.
29. Yaari, M. E. (1965). Uncertain lifetime, life insurance, and the theory of the consumer. *The Review of Economic Studies*, 32(2), 137-150.
30. Shapiro, M., Briggs, J., Tonetti, C., Caplin, A., & Ameriks, J. (2014). Resolving the Annuity Puzzle: Estimating Lifecycle Models without (and with) Behavioral Data. In *2014 Meeting Papers* (No. 1324). Society for Economic Dynamics.

3.2. Procjena ukupnih troškova predloženog istraživanja
(u kunama)

3.3. Predloženi izvori financiranja istraživanja

Vrsta financiranja	Naziv projekta	Voditelj projekta	Potpis
Nacionalno financiranje			
Međunarodno financiranje			
Ostale vrste projekata			
Samostalno financiranje			

3.4. Sjednica Etičkog povjerenstva na kojoj je odobren prijedlog istraživanja
(po potrebi)

SUGLASNOST PREDLOŽENOG MENTORA I DOKTORANDA S PRIJAVOM TEME

Izjavljujem da sam suglasan s temom koja se prijavljuje.

Potpis

(prof. dr. sc. Bojana Olgić Draženović)

Potpis

(Titula ime i prezime komentora)

IZJAVA

Izjavljujem da nisam prijavila/o doktorski rad s istovjetnom temom ni na jednom drugom sveučilištu.

U Rijeci, 24.3.2026.

Potpis

(Anja Tkalčević)

M.P.